

Leksjon 1

**BRUK RIKTIG
SLIPEVERKTØY**

- Slipeverktøy
- ØVELSER:
- Slip en kjøkkenkniv

Leksjon 2

SLIP HAGENS REDSKAPER

- Spade og skovl
- Slipe- eller lamellskive
- Lukejern
- Øks
- Hekksaks
- ØVELSER:
- Slip rotorklipperen

Leksjon 3

**SLIP MOTORSAG OG
SIRKELSAG**

- Sirkelsagbladet
- Elektrisk kjedesliper
- ØVELSER:
- Slip motorsagkjedet

Leksjon 4

**SLIP JERNET
SUPERSKARPT**

- Høveljern slipes som stemjern
- Pass på herdingen
- ØVELSER:
- Slip stemjernene dine

Leksjon 5

SLIP BOR- OG FRESEJERN

- Diamantbryne fungerer godt
- Sliping av bor
- ØVELSER:
- Slip fresejern med diamantbryne

**Følg med
fra starten**

Slipekurset vårt viser hvordan du holder verktøyet ditt skarpt. Følg med fra starten – vi legger løpende ut leksjonene på hjemmesiden vår, www.gjoerdetselv.com

Søren Stensgård er atter en gang kurslederen vår. Når man lever av å arbeide med tre, er man nødt til å kunne holde verktøyet sitt i tipptopp stand selv.

Det har gitt Stensgård stor kunnskap om hvordan det meste kan slipes og holdes skarpt. Ut over de gjengse metodene kommer han også med tips og produktomtaler underveis, som kan lette slibearbeidet for deg.

En våtsliper er genial til kniver og stemjern, men mindre utstyr kan også være bra.

Skjærende verktøy skal være skarpt for å fungere ordentlig. Det gjør arbeidet lettere – og morsommere. I dette kurset lærer du hvordan du sliper og holder verktøyet ditt superskarpt.

Bruk riktig slipeverktøy

Vi bruker skjærende verktøy overalt i det daglige. Fra kjøkkenknivene på kjøkkenet, over spader, hekksakser og diverse stikkjern utendørs, til dyre bor og stemjern i verkstedet. Felles for dette “verktøyet” er at vi er tilbøyelige til å bli ved med å bruke det, selv om det for lengst skulle vært slipt. Og det på tross av at vi jo godt kjenner fornøyelsen ved å rette av en gresskant med en skarp spade, eller skjære ei steik med en superskarpt kjøkkenkniv. Slik er det også med stemjernet, høvelen, skjæret på rotorklipperen og kjedet på motorsagen. Du kan kjøpe slipeverktøy i mange prislager og kvaliteter. Det lønner seg å ofre noen kroner, slik at du får skikkelig kvalitet – men du skal også vurdere det i forhold til behovet. Et nytt sag-

kjede koster kanskje bare et par hundrelapper. Da vil en maskin for å slipe opp dette være vanskelig å forsvare økonomisk. I dette Gjør Det Selv-kurset viser vi hvordan du sliper verktøy på riktig måte – og vi viser hvordan du holder det skarpt.

Spaden og rotorklipperen krever ikke sliping med kirurgisk presisjon, det går bra med en vinkelsliper og en fil. Vi sliper både grovt og fint, men i første leksjon starter vi med å presentere en rekke gode slipeverktøy du kan bruke, og som du vil møte i de neste leksjonene. Du trenger ikke alle, det avhenger av hva du vil slipe og hvor ofte. I leksjon 1 viser vi deg også hvordan du sliper en kjøkkenkniv på en våtsliper eller en våtslipestein/bryne, slik at den glir gjennom steiken som om den var av smør.

Leksjon 1

Leksjon 2

Leksjon 3

Leksjon 4

Leksjon 5

Slipeverktøy

Utvalget er stort, og i kurset viser vi deg hvordan du bruker forskjellige sliperedskap. Noen er mer avanserte – eller nødvendige – enn andre. Men en flatfil og en våtslipestein (bryne) i en god kvalitet bør du ha.

Sirkelsagsliperen brukes til å slippe sirkelsagblad med herdede tenner med, hvis du ikke velger å sende dem til en verktøy-sliper. Et godt blad kan slipes opp 3-4 ganger. (Leksjon 3)

Diamantslipekortet kommer til der det er trangt og kan brukes på f.eks. fresejern – det tar ikke mer plass enn et kredittkort. (Leksjon 5)

Knivsliper. Få strøk med kniven kvesser eggen og vedlikeholder skarpheten, litt på samme måte som et skjerpestål. Finnes i mange utforminger og kvaliteter, med og uten motor. (Leksjon 1)

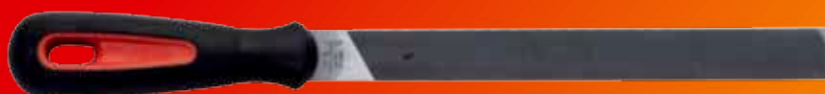

Slipguide/slipemal. Til sliping av stemjern og høveljern er guiden uunnværlig for gjør det selv-eren. Dermed er du sikker på at eggen får riktig vinkel. (Leksjon 4)

Rund slipestein brukes til sliping av økser. Bare å legge rett i lommen. Vannslipestein med en grov og en fin side. (Leksjon 2)

Vinkelsliper med slipeskive eller lamellskive fjerner store og små hakk i alle grove redskaper som spade, lukejern og rotorklipper. (Leksjon 2 og 4)

Flatfil. En grovt dobbelthugget fil beregnet for hardt metall. Brukes til å grovslipe hakk i økser, spader og rotorblader fra gressklipperen. (Leksjon 2). Skal følges opp med finere sliping på f.eks. en slipestein.

Øvelse

Slip en kjøkkenkniv. Det er ikke noe som en superskarp, nyslipt kjøkkenkniv. Men for å opprettholde skarpheten skal kniven kvesses og slipes oftere enn du tror. Kunsten er å slippe i riktig vinkel, dvs. 15-20° for en kokkekniv, og det kan være vanskelig å holde vinkelen lik langs hele eggen mens man sliper. En våtsliper med anlegg gjør det enkelt, men et godt bryne kan også gjøre jobben.

1 Start våtsliperen. Fyll på vann, og la den kjøre et par minutter til steinen har sugd vann. Legg kniven på anlegget, og før den fram og tilbake på begge sider av eggen. Steinen skal kjøre fra kniven.

Den fine rullen er av hard gummi og tar vekk de små ujevnhetene (gradene).

2 Fjern de små gradene som oppstår under sliping. På denne våtsliperen er det en spesielt fin rull til grader. Har sliperen din ikke en slik, skal du bruke et superfint bryne til jobben.

Benkesliper. Kan brukes til grovsliping av nesten alt, bortsett fra de fineste knivene. Her med en grov og en fin hurtigroterende skive. (Leksjon 3, 4 og 5)

Våtlipestein/bryne, til finsliping. Her en ultrafin stein med hhv. korn 600 og korn 1000. Legges i vann 10 minutter før bruk. (Leksjon 1 og 4)

Våtsliper. Finsliping av alle skjærende verktøy. Langsamt roterende slipestein, som går i et vannbad – vannet sørger for at herdingen ikke ryker pga. overoppheting. (Leksjon 1)

Slipestikken er en flat trepinne pålagt et veldig hardt slipemiddel av smeltet koks, salt og sand (karborundum). Tas med ut slik at du kan skjerpe låen på stedet der du slår med den. (Leksjon 2)

Borsliper er en smart forsats til bormaskinen, der du putter boret inn i det hullet som passer, og får det slipt i helt riktig vinkel. (Leksjon 5)

Skjerpestålet er kjent for de fleste. Glatt eller rillet stålstang, som kniven skjerpes på med et par strøk før bruk. (Leksjon 1)

Fileguide/-mal. Smart når sagkjedet skal håndfiles. Sørger for at du filer i riktig vinkel mens kjedet sitter på sagens sverd. (Leksjon 3)

Smergelpapir. Til finsliping av grovt verktøy. Kraftig lerret med et hardt slipemiddel. (Leksjon 2)

Kjedesliper, motorisert slipemaskin som gir en veldig nøyaktig oppsliping av kjedets tenner og ryttere. (Leksjon 3)

Brynet skal ligge i vann i 10 minutter før du sliper.

3 Finsliping av kniven kan også skje i hånden på en våtlipestein/bryne. Før kniven i roterende bevegelser, først på den grove siden av steinen, så på den fine. For å holde riktig vinkel finnes det hjelpeskinner og hjelpeverktøy å få kjøpt.

4 Skjerpestålet brukes til å vedlikeholde skarpheten. Et vanlig skjerpestål sliper ikke kniven (det gjør et kjeramisk), men et par strøk på hver side av eggen retter den opp, slik at den holder seg skarp og det går lenger tid mellom hver sliping.

Den enkle løsningen

Knivsliperen finnes i mange prislager og kvaliteter. Vi vil ikke bruke den på de aller dyreste knivene, men den er god nok til å slipe og vedlikeholde de vanlige kjøkkenknivene på.

Leksjon 1

BRUK RIKTIG
SLIPEVERKTØY

- Slipeverktøy
- ØVELSER:
- Slip en kjøkkenkniv

Leksjon 2

SLIP HAGENS REDSKAPER

- Slipe- eller lamellskive
- Lukejern
- Ljå
- Øks
- Hekksaks
- ØVELSER:
- Spade og skovl
- Slip gressklipperen

Leksjon 3

SLIP MOTORSAG OG
SIRKELSAG

- Sirkelsagbladet
- Elektrisk kjedesliper
- ØVELSER:
- Slip motorsagkjedet

Leksjon 4

SLIP JERNET
SUPERSKARPT

- Høveljern slipes som stemjern
- Pass på herdingen
- ØVELSER:
- Slip stemjernene dine

Leksjon 5

SLIP BOR- OG FRESEJERN

- Diamantbryne fungerer godt
- Sliping av bor
- ØVELSER:
- Slip fresejern med diamantbryne

Følg med
fra starten

Slipekurset vårt viser hvordan du holder verktøyet ditt skarpt. Følg med fra starten – vi legger løpende ut leksjonene på hjemmesiden vår, www.gjoerdetselv.com

Med en vinkelsliper får du slipt spaden skarp på et blunk.

Slip hagens redskaper

Grove hageredskaper skal også slipes. Prøv selv, og merk hvor lett det går med en nyslipt spade.

Har du en gang brukt en nyslipt spade eller et nyslipt lukejern, så forstår du ikke hvorfor du ikke har slipt dem før. Forskjellen er nærmest ubeskrivelig. Jord, stein, fuktigt løv eller gress – alt dette sliter voldsomt på hageredskapene, fra spade til hekksaks. Og det er ikke nok å rengjøre og smøre redskapene etter bruk, selv om det forlenger

levetiden. Du bør aller helst ta fatt filen eller slipemaskinen av og til, for skjær og egg på alle redskaper blir med tiden både sløve og fulle av hakk.

Det fikses heldigvis ganske enkelt med en fil eller en vinkelsliper med lamellskive. I denne leksjonen kan du se hvordan du vedlikeholder hageredskapene dine. Det er faktisk enkelt.

SØREN STENSGÅRD

I dette kurset viser Søren Stensgård hvordan du renser og sliper verktøyet ditt. Fra kniver og stemjern, over gressklippere til spader og sagkjeder – alt skjærende verktøy får en tur med filen, slipesteinen, brynet eller vinkelsliperen, slik at det får igjen den opprinnelige skjæreevnen.

Øvelse

Spade og skovl. Når gress- og bedkanter skal stikkes (skjæres rene), er spaden et glimrende redskap. Vel å merke når den er skarp. En nyslipt spade skjærer gjennom gress og røtter, som om de var av smør. Også når høstonna skal gjøres i kjøkkenhagen, går jobben mye lettere med en nyslipt spade.

Vi viser deg hvordan du sliper skjæret på spadens blad, trinn for trinn. Avslutt med å smøre bladet inn i olje.

Det er samme fremgangsmåte du skal benytte hvis du vil slippe andre graveredskap som større spader og skovler.

1 Rens spaden for rust og jord. Med en stålbørste er det enkelt å skrubbe spaden eller skovlen ren for inntørrket jord og rust. Du kan eventuelt bruke en roterende stålbørste i vinkelsliperen.

2 Bulker og større hakk bankes ut. En skrustikke som underlag og et par faste slag med en kraftig hammer, så får du rettet ut bulker og de verste hakkene.

Slipe-/lamellskive

Slipeskiven er tykkere og sterkere enn en kutteskive, mens lamellskiven er smidig fordi den er sammensatt av små biter smergellerret. Når du skal slippe skal du bare bruke slipe- eller lamellskiver, aldri en kutteskive. Den kan splintre og gi alvorlige øyenskader.

3 Slip med vinkelsliperen. Når spaden eller skovlen er spent godt fast i skrustikken, sliper du kanten og flaten (bladet) med vinkelsliperen. Bruk enten en lamellskive eller en slipeskive.

4 Slip også den andre siden av bladet med vinkelsliperen. Skjæret skal ikke være knivskarpt, da det i så fall vil bli raskere ødelagt igjen når du treffer en stein. Husk å bruke beskyttelsesbriller.

Lukejern

Uansett om det er en skyffel eller annet redskap for luking, så skal de slipes for å fungere optimalt. Ideen er jo at redskapene skal kunne skjære av ugresset, ikke rive det opp av bakken.

Hyppig bruk i bakken og på grus-ganger vil sløve skjærene, slik at arbeidet med tiden vil bli vanskeligere og ta mye lenger tid enn nødvendig.

Utover å slippe lukejernene, skal du rengjøre dem etter bruk og gi dem et strøk med en oljet klut. Da holder redskapene i en menneskealder.

1. Kanten slipes jevn, slik at alle hakk og ujevnheter blir fjernet.

2. Deretter slipes skjæret fra begge sider til det er skarpt, som ovenfor.

Leksjon 1

Leksjon 2

Leksjon 3

Leksjon 4

Leksjon 5

Ljå

En ljå er et praktfullt verktøy når den er skarp. Den er genial når gresset er blitt for høyt, og den kan brukes i skråninger og i grøfter, der gressklipperen ikke kan kjøre. Du sliper oversiden av ljåens egg på en slipestein, slik at det blir knivskarpt. Baksiden skal ikke slipes. Ute "i terrenget" holder du eggen skarp med ei slipestikke, eller et vanlig bryne.

1. Slipestikken føres i en slakk bue fra kroppen og ut langs bladet på ljåen. Trekk samtidig slipestikken litt nedover.

2. Gjenta på den andre siden av ljåens blad, og stryk skiftvis på hver side et par ganger. Dermed skjærer ljåen bra igjen.

Øks

Øksen skal være skarp og slipt i en vinkel på 20-25°. Normalt kan eggen vedlikeholdes på en våtslipestein, men er det kommet større hakk i øksen, må du ta fatt med benkesliperen.

Kløyveøkser skal ikke være skarpe, de skal tvinge treet fra hverandre, ikke skjære. De skal likevel grovslikes slik at det ikke er hakk i eggen.

1. Er det store hakk i øksens egg, skal de slipes vekk på benkesliperen. Hold øksen i en vinkel på 20-25°, og dra bladet fram og tilbake på slipesteinen.

2. Eggen skjerpes på en våtslipestein som har ligget i vann i 10 minutter først. Før øksebladet i sirkulære bevegelser til eggen er skarp.

Øvelse

Slip gressklipperen. Den hurtig roterende kniven får hard behandling under hver gressklipping. Greinstumper, småstein og jord gir hakk i kniven. Det er heldigvis ingen heksekunst å file den opp. Regn med at en kniv kan files opp 3-4 ganger før den skal skiftes ut.

Når kniven er slipt skal du legge den over pekefingeren og forsikre deg om at den er i likevekt, ellers vil den bråke voldsomt når du slår gresset.

1 Avmonter senterbolten med en pipenøkkel. Husk å tømme av bensin, og ta av pluggetten før du begynner å arbeide med gressklipperen. Og husk en hanske når du skal holde fast på kniven.

2 Når kniven er hakket og ru, blir gresset revet av i stedet for å bli klippet i stykker. Fjern all jord og rust med en stålborste; du kan også bruke lamellskiven på vinkelsliperen.

Først slipes eggen med en fil.

Deretter fjernes gradene på baksiden med et fint bryne.

Hekksaks

Den gode gammeldagse håndbetjente hekksaksen er enkel å slipe. Start med å dele saksen i to deler ved å løsne skruen i midten. Saksen med rett egg slipes med en mellomfin flatfil, og gradene fjernes på baksiden med et fint bryne. Har hekksaksen bølgeegg, skal du slipe med en lett avrundet fil, før du sliper baksiden med et fint bryne.

Fil først kniveggen jevn med en flatfil.

3 Slip kniven med en flatfil. Bruk en mellomfin flatfil, og sørg for å slipe eggen i en jevn vinkel hele veien. Slip like mye i begge ender av kniven, slik at kniven ikke blir ubalansert.

4 Rueggen – altså gradene på baksiden – fjernes med et bryne. Her bruker vi et karborundumbryne som er fuktet med olje, men du kan også bruke en våtslipestein eller diamatbryne.

5 Den nyslippte kniven er klar for å skrues tilbake på plass. Gi den litt olje, slik at den er beskyttet mot rust. Du kan spraye med WD-40 eller lignende rustbeskyttende olje, da holder den lenge. Dermed kan plenen klippes igjen.

Den elektriske saksen slipes IKKE

Eggen på en elektrisk hekksaks holder seg skarp veldig lenge, hvis du bare husker å smøre den.

La være med å prøve å slipe alle tennene, ettersom det krever at du adskiller sverdet – og det kan være en veldig omstendelig jobb å sette sammen igjen. Og sverdet skal settes nøyaktig sammen for å kunne klippe ordentlig etterpå.

Skal sverdet slipes, vil vi derfor anbefale at du går til en fagmann, som både kan ta fra hverandre og sette sammen delene riktig.

Er det kommet hakk i et par av tennene fordi du f.eks. har klippet i en gjerdetråd, kan det files vekk med en liten flatfil.

Leksjon 1

BRUK RIKTIG
SLIPEVERKTØY

- Slipeverktøy
- ØVELSER:
- Slip en kjøkkenkniv

Leksjon 2

SLIP HAGENS REDSKAPER

- Spade og skovl
- Slipe- eller lamellskive
- Lukejern
- Ljå
- Øks
- Hekksaks
- ØVELSER:
- Slip gressklipperen

Leksjon 3

SLIP MOTORSAG OG
SIRKELSAG

- Sirkelsagbladet
- Elektrisk kjedesliper
- ØVELSER:
- Slip motorsagkjedet

Leksjon 4

SLIP JERNET
SUPERSKARPT

- Høveljern slipes som stemjern
- Pass på herdingen
- ØVELSER:
- Slip stemjernene dine

Leksjon 5

SLIP BOR- OG FRESEJERN

- Diamantbryne fungerer godt
- Sliping av bor
- ØVELSER:
- Slip fresejern med diamantbryne

Følg med
fra starten

Slipekurset vårt viser hvordan du holder verktøyet ditt skarpt. Følg med fra starten – vi legger løpende ut leksjonene på hjemmesiden vår, www.gjoerdetselv.com

Med sagen kilt fast i en stubbe kan du file kjedet på stedet når du er ute i skogen.

Slip motorsag og sirkelsag

Motorsager og sirkelsager blir sløve med tiden. Lær hvordan du kan spare penger ved å slippe dem selv.

Alle sagblad blir sløve. Uansett om de er leddelte som kjeder eller runde og sitter i en sirkelsag. Selv om et nytt kjede eller et nytt blad ikke trenger å koste en formue, kan du spare penger ved å slippe dem opp.

Står du ute i skogen og synes motorsagen begynner å skjære litt tungt, vil du ha stor glede av å dra fram filen og

file opp sagtennene. Dette er nødvendig å gjøre relativt ofte for at motorsagen skal skjære optimalt.

Filingen er ikke vanskelig med en rundfil og en liten filmal, som du kan ha i lommen. Og arbeidet går mye lettere når kjedet er skarpt. Det vanskeligste er å holde rett filevinkel, men malen gjør det enkelt. Vi viser hvordan her.

SØREN STENSGÅRD

I dette kurset viser Søren Stensgård hvordan du renser og sliper verktøyet ditt. Fra kniver og stemjern, over gressklippere til spader og sagkjeder – alt skjærende verktøy får en tur med filen, slipesteinen, brynet eller vinkelsliperen, slik at det får igjen den opprinnelige skjæreevnen.

Øvelse

Slip motorsagen. Det er ikke nødvendig å avmontere sagkjedet når det skal files, men sverdet skal holdes stødig. Står du ute i skogen, kan du for eksempel sage et snitt i en stubbe og sette sverdet med kjedet ned i snittet mens du filer.

Hjemme spenner du sverdet fast mellom to treklosser i en skrustikke og filer tennene skarpe. Kjedet skal kunne føres rundt på sverdet. Filevinkelen på 30° er viktig å overholde, derfor bør du kjøpe en filmal (ca 100 kr), som hjelper deg å føre filen riktig. Kjøp en som passer til kjedet ditt, og husk at rundfilens diameter også skal passe til kjedets tenner.

1 Merk opp på kjedet hvor du starter. Med en tusj kan du merke den tannen du starter med, slik at du vet hvor langt du er kommet. Er kjedet veldig slitt, ser du det uten merking. Monter filmalen på kjedet.

2 Legg filen i filmalen, og før den 2-3 ganger i jevne strøk i hele filens lengde, tett mot skjæret på den første tannen.
VIKTIG! Bruk samme antall strøk på alle tenner, slik at de blir filte like mye.

Elektrisk kjedesliper

Du kan kjøpe deg elektriske kjedesliper for under 350 kroner. De kan være litt vanskelige å betjene, men når du først har lært det, får du et flott resultat. På denne modellen skal du dog file rytterne for hånd.

3 Sjekk høyden på rytterne (de små avrundede tappene mellom tennene). De skal være 1/10 mm kortere enn tennene for at saken kan bite. Legg en linjal over for å sjekke at rytterne ikke er for høye.

4 Fil toppen av rytterne med en flatfil. Du kan kjøpe filmaler som også kan brukes til å justere rytterne etter. Ellers må du gi hver rytter et par strøk med en flatfil på frihånd, slik at de kommer litt under tennenes nivå.

Sirkelsagbladet

Moderne sirkelsagblad har herdede tenner og kan holde veldig lenge hvis du behandler dem skikkelig. Men den dagen kommer da de likevel er blitt sløve, og de er for vanskelige å slippe opp for hånd.

Vi har prøvd en slipemaskin fra Einhell med en rask roterende slipeskive, som trekkes over slik at den akkurat berører sagens tenner i riktig vinkel.

Maskinen virker fint, og bladet blir skarpt igjen. Men dersom du ikke har veldig dyre sagblad eller sager mye, vil det nok lønne seg bedre å kjøpe et nytt blad når det gamle er blitt sløvt.

1. Sagbladet spennes fast i leiet, og slipevinkelen justeres.

2. Slipeskiven trekkes over og sliper tennene, en om gangen.

Leksjon 1

BRUK RIKTIG
SLIPEVERKTØY

- Slipeverktøy
- ØVELSER:
- Slip en kjøkkenkniv

Leksjon 2

SLIP HAGENS REDSKAPER

- Spade og skovl
- Slipe- eller lamellskive
- Lukejern
- Ljå
- Øks
- Hekksaks
- ØVELSER:
- Slip gressklipperen

Leksjon 3

SLIP MOTORSAG OG
SIRKELSAG

- Sirkelsagbladet
- Elektrisk kjedesliper
- ØVELSER:
- Slip motorsagkjedet

Leksjon 4

SLIP JERNET
SUPERSKARPT

- Høveljern slipes som stemjern
- Pass på herdingen
- ØVELSER:
- Slip stemjernene dine

Leksjon 5

SLIP BOR- OG FRESEJERN

- Diamantbryne fungerer godt
- Sliping av bor
- ØVELSER:
- Slip fresejern med diamantbryne

Følg med
fra starten

Slipekurset vårt viser hvordan du holder verktøyet ditt skarpt. Følg med fra starten – vi legger løpende ut leksjonene på hjemmesiden vår, www.gjoerdetselv.com

Bruk benkesliperen til å fjerne grove hakk – og husk vannkjøling underveis.

Et stemjern er verdiløst hvis det er fullt av hakk eller sløvt. Sørg for å slipe det jevnlig. Vi viser deg hvordan, trinn for trinn.

Slip jernet superskarpt

Skarpt som et barberblad! Det er hemmeligheten bak stemjern og høveljern. Arbeidet går som en lek når du hugger tapphull i bjelker, stikker fine møbelskjøter rene, eller høvler et bord glatt som silke – hvis eggen er skarpslipt. Derfor skal du sørge for å slipe og skjerpe både stem- og høveljern ofte. Raskest gjør du det ved oppspen-

ning i en våtslipemaskin, men har du ikke tilgang til en slik maskin, så slip for hånd på en god våtslipestein. Og husk å kjøpe en slipemal, slik at du er sikker på hele tiden å holde riktig slipevinkel på 25-30 grader.

Se i leksjonen her hvordan du gjør – og husk å oppbevare stemjernene hengende, slik at eggen skånes.

SØREN STENSGÅRD

I dette kurset viser Søren Stensgård hvordan du renser og sliper verktøyet ditt. Fra kniver og stemjern, over gressklippere til spader og sagkjeder – alt skjærende verktøy får en tur med filen, slipesteinen, brynet eller vinkelsliperen, slik at det får igjen den opprinnelige skjæreevnen.

Øvelse

Slip stemjernene. Et stemjern har to sider: en skrå side og en side som er helt plan. Det er skråsiden som skal slipes – og stemjernet blir mest effektivt hvis du sliper skråsiden i en vinkel på 25-30°. Du kan godt slippe i en spissere vinkel, da blir eggen skarpere, men også mer sårbar. Og den holder seg ikke skarp særlig lenge, slik at du må slippe oftere.

Du sliper stemjernet enklest på en våtslipemaskin. Men hvis du først bruker en benkesliper til fjerning av store hakk, og deretter avslutter med en våtslipestein, blir resultatet også perfekt.

1 Fjern hakk i eggen på benkesliperen. Jernet holdes i en 30° vinkel mot anlegget og føres forsiktig sidelengs mot kanten av slipesteinen. Dypp jevnlig i vann, slik at herdingen ikke ryker.

2 Bruk en slipemal til finsliping. Den holder stemjernet i riktig vinkel, mens du fører jernet fram og tilbake på slipesteinens grove side. Husk at steinen skal ligge i vann i 10 minutter før bruk.

3 Den rette siden skal også slipes. På den finkornede siden av slipesteinen legger du stemjernet helt flatt ned og fører det fram og tilbake noen ganger, slik at du får rettet ut eggen og fjernet slipegradene.

4 Avslutt med enda en sliping av skråsiden på den finkornede siden av slipesteinen. Nå skal du kunne fjerne hår på armene med ditt nyslippede stemjern.

5 Runde huggjern skal også slipes, men det krever spesialverktøy – vi viser her en våtslipemaskin med en forsats beregnet for runde jern. Har du ikke en slik, bør du få jernene slipt av en profesjonell.

Høveljern slipes som stemjern

Slipvinkelen på høveljern er den samme som på stemjern: 25-30°, og slipemetoden er nesten den samme. Men du skal ikke starte på benkesliperen, fordi det brede høveljernet er vanskelig å styre nøyaktig nok. Bruk i stedet bare en våtslipestein og en slipemal som til stemjern.

Start med skråsiden på den grove siden av steinen, snu steinen, og slip rettsiden. Avslutt med skråsiden på den finkornede siden av slipesteinen.

Bruk en slipemal – de fås både til stemjern og høveljern.

Pass på herdingen

Våtsliperen kjører langsomt og kjøler i vann. Benkesliperen kjører fort og varmer opp jernet med risiko for at herdingen ryker. Derfor skal du kjøle med vann mens du sliper.

Eggen kan likevel reddes, ved at du forsiktig sliper alt det blå vekk, og sliper en ny skråegg.

Blir eggen blå som her, er jernet vanskelig å redde.

Leksjon 1

BRUK RIKTIG
SLIPEVERKTØY

- Slipeverktøy
- ØVELSER:
- Slip en kjøkkenkniv

Leksjon 2

SLIP HAGENS REDSKAPER

- Spade og skovl
- Slipe- eller lamellskive
- Lukejern
- Ljå
- Øks
- Hekksaks
- ØVELSER:
- Slip gressklipperen

Leksjon 3

SLIP MOTORSAG OG
SIRKELSAG

- Sirkelsagbladet
- Elektrisk kjedesliper
- ØVELSER:
- Slip motorsagkjedet

Leksjon 4

SLIP JERNET
SUPERSKARPT

- Høveljern slipes som stemjern
- Pass på herdingen
- ØVELSER:
- Slip stemjern

Leksjon 5

SLIP BOR OG FRESEJERN

- Diamantbryner er litt dyre
- Sliping av bor
- ØVELSER:
- Slip fresejern med diamantbryner

Følg med
fra starten

Slipekurset vårt viser hvordan du holder verktøyet ditt skarpt. Følg med fra starten – vi legger løpende ut leksjonene på hjemmesiden vår, www.gjoerdetselv.com

Fresejern skal holdes rene, ellers blir de altfor raskt sløve.

Slip bor og fresejern

Selv om bor og fresejern kan fås ganske billig, er det både økonomi og fornuft i å vedlikeholde dem selv.

Står du med et sløvt fresejern og ikke kan komme videre med jobbingen, må du kjøpe et nytt. Men er det søndag, er byggmarkedet stengt. Da vil det være kjekt om du bare kan slipe fresejernet ditt og fortsette arbeidet.

Når fresejernenes kroker og hjørner er fylt med slipestøv, så sløves jernene unødvendig raskt. De skal renses med sprit og børste – vi viser deg hvordan. Vi

viser også hvordan du får slipt fresejernet med et stålkort belagt med diamantkorn, slik at det blir superskarpt igjen.

Bor sliper du enklest i en borsliper. Det er nesten umulig for en amatør å slipe bor på frihånd, og holde nøyaktig samme slipevinkel på begge de to sidene av boret spiss.

Og husk at godt vedlikeholdt verktøy holder lenger – og du sparer penger.

SØREN STENSGÅRD

I dette kurset viser Søren Stensgård hvordan du renser og sliper verktøyet ditt. Fra kniver og stemjern, over gressklippere til spader og sagkjeder – alt skjærende verktøy får en tur med filen, slipesteinen, brynet eller vinkelsliperen, slik at det får igjen den opprinnelige skjæreevnen.

Øvelse

Slip fresejern med diamantslipebryne.

Når fresejernene dine gnager seg gjennom metervis av tre, vil innholdet av harpiks og olje blande seg med mikroskopiske støvpartikler og klebe seg fast i alle kroker på fresejernet. Jo mer som setter seg fast, desto dårligere kjører fresejernet, og desto mer slites skjæret. Derfor er det viktig at du holder jernet rent og skjæret skarpt.

De viste børstene og lommebrynet er kjøpt på nettet (www.trend-uk.com). Du kan også spørre etter dem i byggvarebutikken, kanskje de har det der også.

1 Rens først fresejernet for trestøv.

Støvet kleber, men kan løses opp med sprit. Børst med små messingbørster (eller en tannbørste), som kan komme inn i alle kroker uten å ødelegge skjæret.

2 Påfør slipeolje på diamantbrynet.

Oljen påføres enkelt med en sprayboks; det skal bare legges på littegrann til å begynne med, deretter sprøyter du på mer underveis. Tørk av brynet etter bruk.

3 Slip skjærene på brynet. Legg

brynet på en trekloss med den grove siden opp, og trekk skjæret fram og tilbake. Snu brynet, og gjenta på den fine siden.

Diamantbryner er litt dyre

For cirka 350 kroner får du dette lille diamantlommebrynet i hhv. kornstørrelse 340 og 600. Men ettersom brynet holder lenge og ikke slites hult, som en normal våtslipestein, så er det pengene verdt hvis du freser mye.

Brynet skal brukes med slipeolje og er ideelt til alle små verktøy, der du ikke kan komme til med ei fil eller en våtslipestein.

Det viste brynet fra Trend er det for øvrig fem års garanti på.

Dette lille diamantbrynet tar plass som et kredittkort og oppbevares i et etui til lommebruk.

Sliping av bor

Det kan la seg gjøre, men for den utrente er det vanskelig å slippe bor for hånd. Ei flatfil eller en benkesliper er utmerkede til å skjerpe bor – men det vanskelige ligger i å få de to vinklene på borets spiss i samme vinkel.

Hvis du ikke er verktøysliper eller smed, så anbefaler vi deg heller å kjøpe en borsliper, som du kan sette på bormaskinen din. En borsliper får du fra rundt 75 kroner i byggmarkedet, og du stikker bare boret inn på samme måte som en blyantspisser. Dermed får skjæret riktig vinkel.

På fri hånd: Spenn opp boret i en skru-stikke, og før flatfilen opp langs skjæret.

I borsliper: Stikk boret inn i hullet som passer, og la maskinen gjøre jobben.

Leksjon 1

BRUK RIKTIG
SLIPEVERKTØY

- Slipeverktøy
- ØVELSER:
- Slip en kjøkkenkniv

Leksjon 2

SLIP HAGENS REDSKAPER

- Slipe- eller lamellskive
- Lukejern
- Ljå
- Øks
- Hekksaks
- ØVELSER:
- Spade og skovl
- Slip gressklipperen

Leksjon 3

SLIP MOTORSAG OG
SIRKELSAG

- Sirkelsagbladet
- Elektrisk kjedesliper
- ØVELSER:
- Slip motorsagkjedet

Leksjon 4

SLIP JERNET
SUPERSKARPT

- Høveljern slipes som stemjern
- Pass på herdingen
- ØVELSER:
- Slip stemjernene dine

Leksjon 5

SLIP BOR- OG FRESEJERN

- Diamantbryne fungerer godt
- Sliping av bor
- ØVELSER:
- Slip fresejern med diamantbryne

Følg med
fra starten

Slipekurset vårt viser hvordan du holder verktøyet ditt skarpt. Følg med fra starten – vi legger løpende ut leksjonene på hjemmesiden vår, www.gjoerdetselv.com

Med en vinkelsliper får du slipt spaden skarp på et blunk.

Slip hagens redskaper

Grove hageredskaper skal også slipes. Prøv selv, og merk hvor lett det går med en nyslipt spade.

Har du en gang brukt en nyslipt spade eller et nyslipt lukejern, så forstår du ikke hvorfor du ikke har slipt dem før. Forskjellen er nærmest ubeskrivelig. Jord, stein, fuktigt løv eller gress – alt dette sliter voldsomt på hageredskapene, fra spade til hekksaks. Og det er ikke nok å rengjøre og smøre redskapene etter bruk, selv om det forlenger

levetiden. Du bør aller helst ta fatt filen eller slipemaskinen av og til, for skjær og egg på alle redskaper blir med tiden både sløve og fulle av hakk.

Det fikses heldigvis ganske enkelt med en fil eller en vinkelsliper med lamellskive. I denne leksjonen kan du se hvordan du vedlikeholder hageredskapene dine. Det er faktisk enkelt.

SØREN STENSGÅRD

I dette kurset viser Søren Stensgård hvordan du renser og sliper verktøyet ditt. Fra kniver og stemjern, over gressklippere til spader og sagkjeder – alt skjærende verktøy får en tur med filen, slipesteinen, brynet eller vinkelsliperen, slik at det får igjen den opprinnelige skjæreevnen.

Øvelse

Spade og skovl. Når gress- og bedkanter skal stikkes (skjæres rene), er spaden et glimrende redskap. Vel å merke når den er skarp. En nyslipt spade skjærer gjennom gress og røtter, som om de var av smør. Også når høstonna skal gjøres i kjøkkenhagen, går jobben mye lettere med en nyslipt spade.

Vi viser deg hvordan du sliper skjæret på spadens blad, trinn for trinn. Avslutt med å smøre bladet inn i olje.

Det er samme fremgangsmåte du skal benytte hvis du vil slippe andre graveredskap som større spader og skovler.

1 Rens spaden for rust og jord. Med en stålbørste er det enkelt å skrubbe spaden eller skovlen ren for inntørrket jord og rust. Du kan eventuelt bruke en roterende stålbørste i vinkelsliperen.

2 Bulker og større hakk bankes ut. En skrustikke som underlag og et par faste slag med en kraftig hammer, så får du rettet ut bulker og de verste hakkene.

Slipe-/lamellskive

Slipeskiven er tykkere og sterkere enn en kutteskive, mens lamellskiven er smidig fordi den er sammensatt av små biter smergellerret. Når du skal slippe skal du bare bruke slipe- eller lamellskiver, aldri en kutteskive. Den kan splintre og gi alvorlige øyenskader.

3 Slip med vinkelsliperen. Når spaden eller skovlen er spent godt fast i skrustikken, sliper du kanten og flaten (bladet) med vinkelsliperen. Bruk enten en lamellskive eller en slipeskive.

4 Slip også den andre siden av bladet med vinkelsliperen. Skjæret skal ikke være knivskarpt, da det i så fall vil bli raskere ødelagt igjen når du treffer en stein. Husk å bruke beskyttelsesbriller.

Lukejern

Uansett om det er en skyffel eller annet redskap for luking, så skal de slipes for å fungere optimalt. Ideen er jo at redskapene skal kunne skjære av ugresset, ikke rive det opp av bakken.

Hyppig bruk i bakken og på grus-ganger vil sløve skjærene, slik at arbeidet med tiden vil bli vanskeligere og ta mye lenger tid enn nødvendig.

Utover å slippe lukejernene, skal du rengjøre dem etter bruk og gi dem et strøk med en oljet klut. Da holder redskapene i en menneskealder.

1. Kanten slipes jevn, slik at alle hakk og ujevnheter blir fjernet.

2. Deretter slipes skjæret fra begge sider til det er skarpt, som ovenfor.

Leksjon 1

Leksjon 2

Leksjon 3

Leksjon 4

Leksjon 5

Ljå

En ljå er et praktfullt verktøy når den er skarp. Den er genial når gresset er blitt for høyt, og den kan brukes i skråninger og i grøfter, der gressklipperen ikke kan kjøre. Du sliper oversiden av ljåens egg på en slipestein, slik at det blir knivskarpt. Baksiden skal ikke slipes. Ute "i terrenget" holder du eggen skarp med ei slipestikke, eller et vanlig bryne.

1. Slipestikken føres i en slakk bue fra kroppen og ut langs bladet på ljåen. Trekk samtidig slipestikken litt nedover.

2. Gjenta på den andre siden av ljåens blad, og stryk skiftvis på hver side et par ganger. Dermed skjærer ljåen bra igjen.

Øks

Øksen skal være skarp og slipt i en vinkel på 20-25°. Normalt kan eggen vedlikeholdes på en våtslipestein, men er det kommet større hakk i øksen, må du ta fatt med benkesliperen.

Kløyveøkser skal ikke være skarpe, de skal tvinge treet fra hverandre, ikke skjære. De skal likevel grovslipes slik at det ikke er hakk i eggen.

1. Er det store hakk i øksens egg, skal de slipes vekk på benkesliperen. Hold øksen i en vinkel på 20-25°, og dra bladet fram og tilbake på slipesteinen.

2. Eggen skjerpes på en våtslipestein som har ligget i vann i 10 minutter først. Før øksebladet i sirkulære bevegelser til eggen er skarp.

Øvelse

Slip gressklipperen. Den hurtig roterende kniven får hard behandling under hver gressklipping. Greinstumper, småstein og jord gir hakk i kniven. Det er heldigvis ingen heksekunst å file den opp. Regn med at en kniv kan files opp 3-4 ganger før den skal skiftes ut.

Når kniven er slipt skal du legge den over pekefingeren og forsikre deg om at den er i likevekt, ellers vil den bråke voldsomt når du slår gresset.

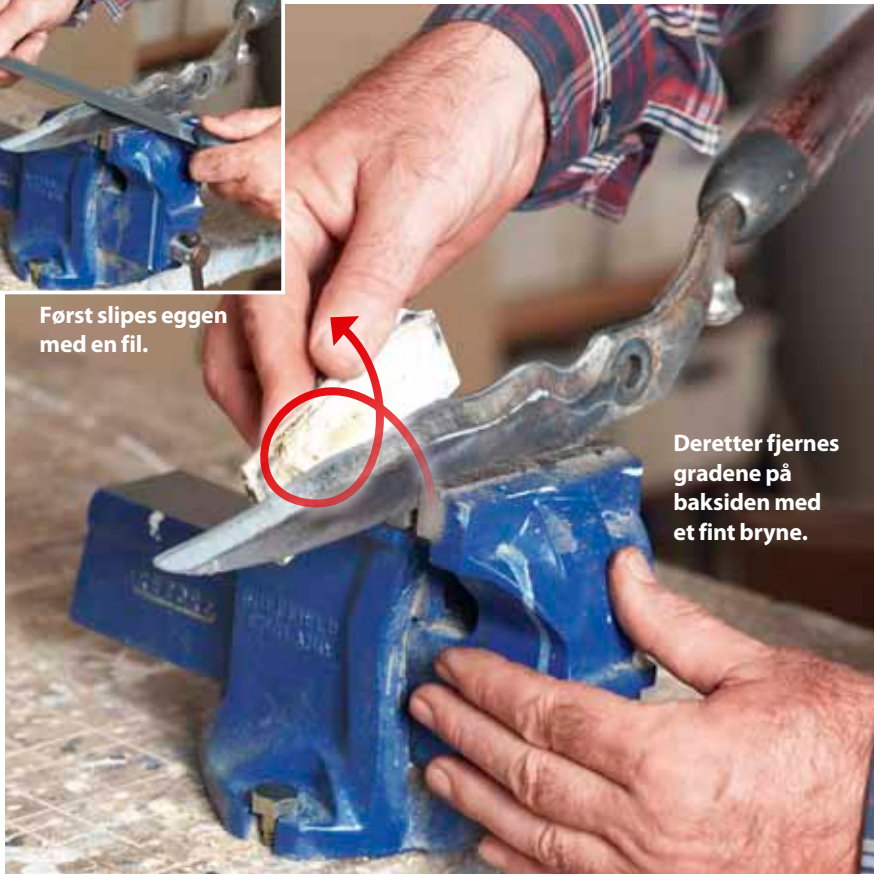
1 Avmonter senterbolten med en pipenøkkel. Husk å tømme av bensin, og ta av pluggetten før du begynner å arbeide med gressklipperen. Og husk en hanske når du skal holde fast på kniven.

2 Når kniven er hakket og ru, blir gresset revet av i stedet for å bli klippet i stykker. Fjern all jord og rust med en stålborste; du kan også bruke lamellskiven på vinkelsliperen.

Først slipes eggen med en fil.

Deretter fjernes gradene på baksiden med et fint bryne.

Hekksaks

Den gode gammeldagse håndbetjente hekksaksen er enkel å slipe. Start med å dele saksen i to deler ved å løsne skruen i midten. Saksen med rett egg slipes med en mellomfin flatfil, og gradene fjernes på baksiden med et fint bryne. Har hekksaksen bølggeegg, skal du slipe med en lett avrundet fil, før du sliper baksiden med et fint bryne.

Fil først kniveggen jevn med en flatfil.

3 Slip kniven med en flatfil. Bruk en mellomfin flatfil, og sørg for å slipe eggen i en jevn vinkel hele veien. Slip like mye i begge ender av kniven, slik at kniven ikke blir ubalansert.

4 Rueggen – altså gradene på baksiden – fjernes med et bryne. Her bruker vi et karborundumbryne som er fuktet med olje, men du kan også bruke en våtslipestein eller diamatbryne.

5 Den nyslippte kniven er klar for å skrues tilbake på plass. Gi den litt olje, slik at den er beskyttet mot rust. Du kan spraye med WD-40 eller lignende rustbeskyttende olje, da holder den lenge. Dermed kan plenen klippes igjen.

Den elektriske saksen slipes IKKE

Eggen på en elektrisk hekksaks holder seg skarp veldig lenge, hvis du bare husker å smøre den.

La være med å prøve å slipe alle tennene, ettersom det krever at du adskiller sverdet – og det kan være en veldig omstendelig jobb å sette sammen igjen. Og sverdet skal settes nøyaktig sammen for å kunne klippe ordentlig etterpå.

Skal sverdet slipes, vil vi derfor anbefale at du går til en fagmann, som både kan ta fra hverandre og sette sammen delene riktig.

Er det kommet hakk i et par av tennene fordi du f.eks. har klippet i en gjerdetråd, kan det files vekk med en liten flatfil.

Leksjon 1

BRUK RIKTIG
SLIPEVERKTØY

- Slipeverktøy
- ØVELSER:
- Slip en kjøkkenkniv

Leksjon 2

SLIP HAGENS REDSKAPER

- Spade og skovl
- Slipe- eller lamellskive
- Lukejern
- Ljå
- Øks
- Hekksaks
- ØVELSER:
- Slip gressklipperen

Leksjon 3

SLIP MOTORSAG OG
SIRKELSAG

- Sirkelsagbladet
- Elektrisk kjedesliper
- ØVELSER:
- Slip motorsagkjedet

Leksjon 4

SLIP JERNET
SUPERSKARPT

- Høveljern slipes som stemjern
- Pass på herdingen
- ØVELSER:
- Slip stemjernene dine

Leksjon 5

SLIP BOR- OG FRESEJERN

- Diamantbryne fungerer godt
- Sliping av bor
- ØVELSER:
- Slip fresejern med diamantbryne

Følg med
fra starten

Slipekurset vårt viser hvordan du holder verktøyet ditt skarpt. Følg med fra starten – vi legger løpende ut leksjonene på hjemmesiden vår, www.gjoerdetselv.com

Med sagen kilt fast i en stubbe kan du file kjedet på stedet når du er ute i skogen.

Slip motorsag og sirkelsag

Motorsager og sirkelsager blir sløve med tiden. Lær hvordan du kan spare penger ved å slippe dem selv.

Alle sagblad blir sløve. Uansett om de er leddelte som kjeder eller runde og sitter i en sirkelsag. Selv om et nytt kjede eller et nytt blad ikke trenger å koste en formue, kan du spare penger ved å slippe dem opp.

Står du ute i skogen og synes motorsagen begynner å skjære litt tungt, vil du ha stor glede av å dra fram filen og

file opp sagtennene. Dette er nødvendig å gjøre relativt ofte for at motorsagen skal skjære optimalt.

Filingen er ikke vanskelig med en rundfil og en liten filmal, som du kan ha i lommen. Og arbeidet går mye lettere når kjedet er skarpt. Det vanskeligste er å holde rett filevinkel, men malen gjør det enkelt. Vi viser hvordan her.

SØREN STENSGÅRD

I dette kurset viser Søren Stensgård hvordan du renser og sliper verktøyet ditt. Fra kniver og stemjern, over gressklippere til spader og sagkjeder – alt skjærende verktøy får en tur med filen, slipesteinen, brynet eller vinkelsliperen, slik at det får igjen den opprinnelige skjæreevnen.

Øvelse

Slip motorsagen. Det er ikke nødvendig å avmontere sagkjedet når det skal files, men sverdet skal holdes stødig. Står du ute i skogen, kan du for eksempel sage et snitt i en stubbe og sette sverdet med kjedet ned i snittet mens du filer.

Hjemme spenner du sverdet fast mellom to treklosser i en skrustikke og filer tennene skarpe. Kjedet skal kunne føres rundt på sverdet. Filevinkelen på 30° er viktig å overholde, derfor bør du kjøpe en filmal (ca 100 kr), som hjelper deg å føre filen riktig. Kjøp en som passer til kjedet ditt, og husk at rundfilens diameter også skal passe til kjedets tenner.

1 Merk opp på kjedet hvor du starter. Med en tusj kan du merke den tannen du starter med, slik at du vet hvor langt du er kommet. Er kjedet veldig slitt, ser du det uten merking. Monter filmalen på kjedet.

2 Legg filen i filmalen, og før den 2-3 ganger i jevne strøk i hele filens lengde, tett mot skjæret på den første tannen.
VIKTIG! Bruk samme antall strøk på alle tenner, slik at de blir filte like mye.

Elektrisk kjedesliper

Du kan kjøpe deg elektriske kjedeslipere for under 350 kroner. De kan være litt vanskelige å betjene, men når du først har lært det, får du et flott resultat. På denne modellen skal du dog file rytterne for hånd.

3 Sjekk høyden på rytterne (de små avrundede tappene mellom tennene). De skal være 1/10 mm kortere enn tennene for at saken kan bite. Legg en linjal over for å sjekke at rytterne ikke er for høye.

4 Fil toppen av rytterne med en flatfil. Du kan kjøpe filmaler som også kan brukes til å justere rytterne etter. Ellers må du gi hver rytter et par strøk med en flatfil på frihånd, slik at de kommer litt under tennenes nivå.

Sirkelsagbladet

Moderne sirkelsagblad har herdede tenner og kan holde veldig lenge hvis du behandler dem skikkelig. Men den dagen kommer da de likevel er blitt sløve, og de er for vanskelige å slippe opp for hånd.

Vi har prøvd en slipemaskin fra Einhell med en rask roterende slipeskive, som trekkes over slik at den akkurat berører sagens tenner i riktig vinkel.

Maskinen virker fint, og bladet blir skarpt igjen. Men dersom du ikke har veldig dyre sagblad eller sager mye, vil det nok lønne seg bedre å kjøpe et nytt blad når det gamle er blitt sløvt.

1. Sagbladet spennes fast i leiet, og slipevinkelen justeres.

2. Slipeskiven trekkes over og sliper tennene, en om gangen.

Leksjon 1

BRUK RIKTIG
SLIPEVERKTØY

- Slipeverktøy
- ØVELSER:
- Slip en kjøkkenkniv

Leksjon 2

SLIP HAGENS REDSKAPER

- Spade og skovl
- Slipe- eller lamellskive
- Lukejern
- Ljå
- Øks
- Hekksaks
- ØVELSER:
- Slip gressklipperen

Leksjon 3

SLIP MOTORSAG OG
SIRKELSAG

- Sirkelsagbladet
- Elektrisk kjedeslipe
- ØVELSER:
- Slip motorsagkjedet

Leksjon 4

SLIP JERNET
SUPERSKARPT

- Høveljern slipes som stemjern
- Pass på herdingen
- ØVELSER:
- Slip stemjernene dine

Leksjon 5

SLIP BOR- OG FRESEJERN

- Diamantbryne fungerer godt
- Sliping av bor
- ØVELSER:
- Slip fresejern med diamantbryne

Følg med
fra starten

Slipekurset vårt viser hvordan du holder verktøyet ditt skarpt. Følg med fra starten – vi legger løpende ut leksjonene på hjemmesiden vår, www.gjoerdetselv.com

Bruk benkesliperen til å fjerne grove hakk – og husk vannkjøling underveis.

Et stemjern er verdiløst hvis det er fullt av hakk eller sløvt. Sørg for å slipe det jevnlig. Vi viser deg hvordan, trinn for trinn.

Slip jernet superskarpt

Skarpt som et barberblad! Det er hemmeligheten bak stemjern og høveljern. Arbeidet går som en lek når du hugger tapphull i bjelker, stikker fine møbelskjøter rene, eller høvler et bord glatt som silke – hvis eggen er skarpslipt. Derfor skal du sørge for å slipe og skjerpe både stem- og høveljern ofte. Raskest gjør du det ved oppspen-

ning i en våtslipemaskin, men har du ikke tilgang til en slik maskin, så slip for hånd på en god våtslipestein. Og husk å kjøpe en slipemal, slik at du er sikker på hele tiden å holde riktig slipevinkel på 25-30 grader.

Se i leksjonen her hvordan du gjør – og husk å oppbevare stemjernene hengende, slik at eggen skånes.

SØREN STENSGÅRD

I dette kurset viser Søren Stensgård hvordan du renser og sliper verktøyet ditt. Fra kniver og stemjern, over gressklippere til spader og sagkjeder – alt skjærende verktøy får en tur med filen, slipesteinen, brynet eller vinkelsliperen, slik at det får igjen den opprinnelige skjæreevnen.

Øvelse

Slip stemjernene. Et stemjern har to sider: en skrå side og en side som er helt plan. Det er skråsiden som skal slipes – og stemjernet blir mest effektivt hvis du sliper skråsiden i en vinkel på 25-30°. Du kan godt slippe i en spissere vinkel, da blir eggen skarpere, men også mer sårbar. Og den holder seg ikke skarp særlig lenge, slik at du må slippe oftere.

Du sliper stemjernet enklest på en våtslipemaskin. Men hvis du først bruker en benkesliper til fjerning av store hakk, og deretter avslutter med en våtslipestein, blir resultatet også perfekt.

1 Fjern hakk i eggen på benkesliperen. Jernet holdes i en 30° vinkel mot anlegget og føres forsiktig sidelengs mot kanten av slipesteinen. Dypp jevnlig i vann, slik at herdingen ikke ryker.

2 Bruk en slipemal til finsliping. Den holder stemjernet i riktig vinkel, mens du fører jernet fram og tilbake på slipesteinens grove side. Husk at steinen skal ligge i vann i 10 minutter før bruk.

3 Den rette siden skal også slipes. På den finkornede siden av slipesteinen legger du stemjernet helt flatt ned og fører det fram og tilbake noen ganger, slik at du får rettet ut eggen og fjernet slipegradene.

4 Avslutt med enda en sliping av skråsiden på den finkornede siden av slipesteinen. Nå skal du kunne fjerne hår på armene med ditt nyslippede stemjern.

5 Runde huggjern skal også slipes, men det krever spesialverktøy – vi viser her en våtslipemaskin med en forsats beregnet for runde jern. Har du ikke en slik, bør du få jernene slipt av en profesjonell.

Høveljern slipes som stemjern

Slipvinkelen på høveljern er den samme som på stemjern: 25-30°, og slipemetoden er nesten den samme. Men du skal ikke starte på benkesliperen, fordi det brede høveljernet er vanskelig å styre nøyaktig nok. Bruk i stedet bare en våtslipestein og en slipemal som til stemjern.

Start med skråsiden på den grove siden av steinen, snu steinen, og slip rettsiden. Avslutt med skråsiden på den finkornede siden av slipesteinen.

Bruk en slipemal – de fås både til stemjern og høveljern.

Pass på herdingen

Våtsliperen kjører langsomt og kjøler i vann. Benkesliperen kjører fort og varmer opp jernet med risiko for at herdingen ryker. Derfor skal du kjøle med vann mens du sliper.

Eggen kan likevel reddes, ved at du forsiktig sliper alt det blå vekk, og sliper en ny skråegg.

Blir eggen blå som her, er jernet vanskelig å redde.

Leksjon 1

BRUK RIKTIG
SLIPEVERKTØY

- Slipeverktøy
- ØVELSER:
- Slip en kjøkkenkniv

Leksjon 2

SLIP HAGENS REDSKAPER

- Spade og skovl
- Slipe- eller lamellskive
- Lukejern
- Ljå
- Øks
- Hekksaks
- ØVELSER:
- Slip gressklipperen

Leksjon 3

SLIP MOTORSAG OG
SIRKELSAG

- Sirkelsagbladet
- Elektrisk kjedesliper
- ØVELSER:
- Slip motorsagkjedet

Leksjon 4

SLIP JERNET
SUPERSKARPT

- Høveljern slipes som stemjern
- Pass på herdingen
- ØVELSER:
- Slip stemjern

Leksjon 5

SLIP BOR OG FRESEJERN

- Diamantbryner er litt dyre
- Sliping av bor
- ØVELSER:
- Slip fresejern med diamantbryner

Følg med
fra starten

Slipekurset vårt viser hvordan du holder verktøyet ditt skarpt. Følg med fra starten – vi legger løpende ut leksjonene på hjemmesiden vår, www.gjoerdetselv.com

Fresejern skal holdes rene, ellers blir de altfor raskt sløve.

Slip bor og fresejern

Selv om bor og fresejern kan fås ganske billig, er det både økonomi og fornuft i å vedlikeholde dem selv.

Står du med et sløvt fresejern og ikke kan komme videre med jobbingen, må du kjøpe et nytt. Men er det søndag, er byggmarkedet stengt. Da vil det være kjekt om du bare kan slipe fresejernet ditt og fortsette arbeidet.

Når fresejernenes kroker og hjørner er fylt med slipestøv, så sløves jernene unødvendig raskt. De skal renses med sprit og børste – vi viser deg hvordan. Vi

viser også hvordan du får slipt fresejernet med et stålkort belagt med diamantkorn, slik at det blir superskarpt igjen.

Bor sliper du enklest i en borsliper. Det er nesten umulig for en amatør å slipe bor på frihånd, og holde nøyaktig samme slipevinkel på begge de to sidene av boret spiss.

Og husk at godt vedlikeholdt verktøy holder lenger – og du sparer penger.

SØREN STENSGÅRD

I dette kurset viser Søren Stensgård hvordan du renser og sliper verktøyet ditt. Fra kniver og stemjern, over gressklippere til spader og sagkjeder – alt skjærende verktøy får en tur med filen, slipesteinen, brynet eller vinkelsliperen, slik at det får igjen den opprinnelige skjæreevnen.

Øvelse

Slip fresejern med diamantslipebryne.

Når fresejernene dine gnager seg gjennom metervis av tre, vil innholdet av harpiks og olje blande seg med mikroskopiske støvpartikler og klebe seg fast i alle kroker på fresejernet. Jo mer som setter seg fast, desto dårligere kjører fresejernet, og desto mer slites skjæret. Derfor er det viktig at du holder jernet rent og skjæret skarpt.

De viste børstene og lommebrynet er kjøpt på nettet (www.trend-uk.com). Du kan også spørre etter dem i byggvarebutikken, kanskje de har det der også.

1 Rens først fresejernet for trestøv.

Støvet kleber, men kan løses opp med sprit. Børst med små messingbørster (eller en tannbørste), som kan komme inn i alle kroker uten å ødelegge skjæret.

2 Påfør slipeolje på diamantbrynet.

Oljen påføres enkelt med en sprayboks; det skal bare legges på littegrann til å begynne med, deretter sprøyter du på mer underveis. Tørk av brynet etter bruk.

3 Slip skjærene på brynet. Legg

brynet på en trekloss med den grove siden opp, og trekk skjæret fram og tilbake. Snu brynet, og gjenta på den fine siden.

Diamantbryner er litt dyre

For cirka 350 kroner får du dette lille diamantlommebrynet i hhv. kornstørrelse 340 og 600. Men ettersom brynet holder lenge og ikke slites hult, som en normal våtslipestein, så er det pengene verdt hvis du freser mye.

Brynet skal brukes med slipeolje og er ideelt til alle små verktøy, der du ikke kan komme til med ei fil eller en våtslipestein.

Det viste brynet fra Trend er det for øvrig fem års garanti på.

Dette lille diamantbrynet tar plass som et kredittkort og oppbevares i et etui til lommebruk.

Sliping av bor

Det kan la seg gjøre, men for den utrente er det vanskelig å slippe bor for hånd. Ei flatfil eller en benkesliper er utmerkede til å skjerpe bor – men det vanskelige ligger i å få de to vinklene på boret spiss i samme vinkel.

Hvis du ikke er verktøysliper eller smed, så anbefaler vi deg heller å kjøpe en borsliper, som du kan sette på bormaskinen din. En borsliper får du fra rundt 75 kroner i byggmarkedet, og du stikker bare boret inn på samme måte som en blyantspisser. Dermed får skjæret riktig vinkel.

På fri hånd: Spenn opp boret i en skru-stikke, og før flatfilen opp langs skjæret.

I borsliper: Stikk boret inn i hullet som passer, og la maskinen gjøre jobben.